

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

חגגום חפשי

ב"ה, ראש חודש ניסן, ה'תשל"ה
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

נקודת השיא של חודש ניסן – חודש הגאולה – היא חג הפסח, המצויין בנוסח התפלה כ"זמן חרותנו".

במשמעותה הפשוטה פירושה של המלה "חרותנו" – החרות שלנו, בלשון רבים – הוא שחרורם של הרבים, כלומר של כל היחידים שהם בני עמנו.

ברם, אנו רואים כי את המושג "זמן שמחתנו", המופיע אף הוא באותו נוסח, מפרש רבנו הזקן כך שלשון הרבים משמעותה (גם): שמחת בני ישראל ושמחת הקב"ה (= שמחתנו המשותפת וההדדית שלנו ושל הקב"ה).

מכאן למדים לגבי המושג "זמן חרותנו", בלשון רבים, שמשמעותו (גם): שחרור בני ישראל מגלות מצרים וגם שחרורה של השכינה, כביכול, כפי שהענין מתבטא במלים: "כהושעת גוי ואלקים כו' והוצאתי (ה' חלומה) אתכם (א' סגולה, ת' רפוי') – נקוב: והוצאתי (ה' שרוקה) אתכם (א' חרוקה, ת' דגושה)". [כלומר: את הפסוק "והוצאתי אתכם", שקריאתו המקובלת היא במשמעות הוצאת ישראל ממצרים על ידי הקב"ה, אפשר לקרוא גם במשמעות של הוצאת הקב"ה, כביכול, ממצרים יחד עם בני ישראל]. פירוש הדברים הוא ששחרור ישראל, כעם וכיחיד, הוא כפול: שחרור בני ישראל ושחרור השכינה, כביכול, האלקות שבכל יהודי, הנפש האלקית שהיא "חלק אלוך ממעל ממש",

דבר המשתקף, ואף – יתר על כן – מושג, על-ידי כך שיהודי מתנהג באופן של חרות אמיתית (משום שהיא מבוססת על תורת אמת) ושל רחבות בשני תחומי החיים שלו,

בהתאם לביטוי, בקשר לכללות חיי האדם: "טוב לשמים וטוב לבריות",

חרות ורחבות בענינים של "טוב לשמים" (בין אדם למקום), וחרות ורחבות בענינים של "טוב לבריות" (בין אדם לחבירו).

★ ★ ★

להבהרת יתר של הדברים האמורים:

הענין של "יציאת מצרים" ו"זמן חרותנו" מכיל לקחים והוראות רבות, לכלל ישראל ולכל יהודי בפרט, בכל הזמנים ובכל המקומות, כפי שזה בכל עניני התורה, שהיא תורה – הוראה נצחית.

ההוראה מיציאת מצרים – שאנו מצווים להזכירה בכל יום – היא שיהודי צריך תמיד לשאוף להשתחרר מגלות מצרים, ובכלל מ"מצרים", מכל המיצרים וההגבלות המצירים לישראל: הוא מסוגל להיות טוב יותר, עדין יותר – אך אין הוא זז ממקומו, היום כאתמול וכשלשום.

מובן מאליו שבראש ובראשונה באה היציאה מ"גלות מצרים ערות הארץ", ה"סור מרע" (מצוות לא-תעשה) וה"ועשה טוב" (מצוות עשה) בפועל בחיי יום יום,

אך יחד עם זה – הרי בכל מצות עשה שיהודי מקיים ובכל מצות לא-תעשה שהוא נשמר ממנה – יש "על פי דין" ויש "לפנים משורת הדין", שגם זה מהווה ציווי של תורתנו הנצחית. ומאחר שכל הענינים של תורה ומצוות, טוב וקדושה, נובעים וניתנים מן הקב"ה, שהוא איך-סוף, הרי גם הם איך-סופיים ובלתי מוגבלים: ככל שמצבו של יהודי ביהדות, בתורה ובמצוות, הוא טוב – עשוי הוא להיות,

ולכן חייב הוא להיות, טוב יותר ונעלה יותר, כפי הציווי: "מעלין בקודש". אם אין הוא מתאמץ, אם אין הוא עמל להתעלות מעלה מעלה, למעלה מן ההרגל שנעשה טבע (מסגרת קבועה ונוקשה) – חסרה אצלו שלימותה של החרות.

★ ★ ★

וזו אחת מן ההוראות היסודיות של יציאת מצרים, זמן חרותנו: הגאולה ממצרים היתה כפולה – שחרור גופני של בני ישראל משעבוד מצרים, יחד עם שחרור רוחני של הנשמה היהודית, ככתוב: "משכו וקחו לכם" – "משכו ידיכם מעבודה זרה",

ושני הדברים היו בצורה של "ביד רמה", חירות במלוא המדה,

ורק אז, ביציאתם ממצרים, החלו בני ישראל להתעלות מיום מעלה-מעלה, עד שהגיעו לדרגה העליונה ביותר של חרות, כפי שחכמינו ז"ל אומרים: "חרות על הלוחות" – "חירות על הלוחות" (יחד עם הלוחות ובהם ניתנה החרות).

★ ★ ★

ויהי רצון, שכשם שביציאת מצרים אז היו "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", כך יהא גם היום, אצל כל יהודי ובכל מקום, סידור חיי יום-יום באופן של חרות מלאה ומושלמת, ושהדבר ייעשה ביד רמה, בעוז ובשמחה,

ובקרוב ממש נזכה כולנו למצב של "אך טוב לישראל", ולצאת מן הגלות הנוכחית, "בנערינו ובזקנינו גו', בכנינו ובכנותינו גו', לא תשאור פרסה", ולצעוד ביד רמה לקבלת פני משיח צדקנו בגאולה האמתית והשלמה.

בכבוד ובברכת חג הפסח

– זמן חרותנו – כשר ושמה

מנחם שניאורסאהן

עלי' למעלה משרשה ומקורה (שם ע' תקב ואילך)) היא למעלה גם מטה"ע. ומה נלמד גם לענין ד"מעלין בקודש" דאפי' במדרי' טה"ע ישנו ציווי זה. וראה לקמן מכתב קכו "הוספה לאחר זמן".

"משכו . . . זרה": שמות יב, כא. ובמכילתא שם. תיב"ע, ועוד.

"חרות . . . חירות: עירובין נד, א*.

*] הטעם שצויין לש"ס עירובין (נד, א) ולא לאבות פ"ג, ב שהוא ברייתא (אבל ד"שנו חכמים בלשון המשנה):

בעירובין קאי בלוחות הראשונות כמפורש שם

משא"כ באבות שם בא כראי' שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת. היינו שקאי על העוסק בתורה בכל הזמנים, עאכו"כ לאחרי שבירת הלוחות ראשונות (שנשתכחה תורה כו'). ומוכח דה"חירות" המדובר באבות הוא למטה הרבה מבחי' "חירות" שבעירובין.

והנה בהמכ' הובא המרז"ל על המצב שלאחר יצי"מ וכו', ובכ"ז החירות הייתה: "עד שהם . . . קבלת התורה". והיינו דגא הכי נעלית ב"חירות" (ולכן צויין לעירובין דוקא).

"אך טוב לישראל": תהלים עג, א.

"בנערינו . . . פרסה": שמות יו"ד, ט. (ולהעיר מפע"ח שער חהמ"צ פ"ו סד"ה מה נשתנה). שם, כו. ובשמו"ר רפ"ח: אפילו . . . טלף אחד. וראה צוואת הריב"ש (סי' קט – הוצאת קה"ת), כתר ש"ט (סרי"ח) ואור תורה להה"מ ד"ה התורה חסה על ממונם של ישראל.

ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. ועפ"ז מוכן הרמב"ם (הל' מצה פ"ד, ה"ו): בכל דור ודור חייב אדם להראות א"ע כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים. ולהעיר שהרמב"ם מוסיף ג"כ להראות (אף שיש מביאין נ"א – לראות) – ראה פסחים קטז, ב. – וכ"כ בשו"ע אדה"ז סתע"ב ס"ז; אבל בנוסח ההגדה בהרמב"ם ובאדה"ז – לראות!*

*] הביאור בזה ראה לקו"ש ח"י ע"י 39 ואילך. המו"ל].

מכל המיצרים: ראה סידור ש' התפילין (ח, ד): פי' ענין יצי"מ. ובכ"מ.

המצירים לישראל: ע"פ ב"ר פט"ז ד.

מהווה ציווי: ב"מ ל, ב. ובכ"מ.

"מעלין בקודש": ברכות כח, א. ובכ"מ. וראה ד"ה ויגש תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תצא ואילך).*

*] הטעם שצויין למאמר זה דוקא (אף דהענין דעלית הנשמה ע"י ירידתה למטה מבואר בכ"כ מקומות בדא"ח), כי יש במאמר זה מה שלא הוזכר ברוב המאמרים: ברוב המקומות מבואר דירידת הנשמה ממקורה, אלקי נשמה כו' טהורה היא, היינו אצי' כו' וכיו"ב, והעלי' שלה היא למעלה מאצי' או שהעלי' – לאשתאבא בגופא דמלכא; במאמר הנ"ל (והמשכו מאמרים שלאח"ז) מבואר שעליית הנשמה היא לפנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום, ומפורש (ראה בארוכה בד"ה בשעה שהקדימו והמשכו בד"ה אין עומדין בההמשך שם) "טהורה היא" על טהירו עלילה ועליית הנשמה ע"י ירידתה למטה (שהיא צורך

נקודת השיא . . . הפסח: כשמו חודש הגאולה – שהייתה בפסח. וראה ר"ה (ד, א) דגם לר"ח ניסן שייכות מיוחדת לרגל דפסח.

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת להצ"צ עה"פ החודש הזה (ע' רסד ואילך).

מפרש רבנו הזקן: לקו"ת דרושים לשמע"צ (פח, ד. פד, א).

במלים: בס' הושענות ד"ה כהושעת. וראה ירוש' סוכה פ"ד, ה"ג. מגלה כט, א. ד"ה מצה זו תר"ם בתחלתו.

והוצאתי . . . והוצאתי: ראה לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' פב.

השכינה: מלשון ושכנתי בתוכם (תניא פנ"ב וראה שם פ"ז).

"חלק . . . ממש": תניא רפ"ב, וראה סד"ה גדולים מעשה צדיקים, תרפ"ה.

מושג, עלידי כן: ראה סוטה (ט, ב): וכן לענין הטובה ובתוד"ה מרים (שם יא, א). רש"י עה"ת ס"פ בהעלותך.

לביטוי: קדושין מ, א.

וטוב לבריות: אף הרחוקים כו' (תניא פ' לב).

תורה – הודאה: זח"ג נג, ב.

לחזירה בכל יום: ביום ובלילה (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז. ועוד).

לחזירה . . . לשאוף: בל' התניא רפ"ז: בכל דור